

Piotr Juskowiak
UAM w Poznaniu

Wspólnotowość bez wspólnoty. Jacques Derrida i dekonstrukcja zbiorowości
[résumé]

W referacie podejmę próbę wyartykułowania koncepcji wspólnotowości wyłaniającej się z „późnych” pism Jacquesa Derridy (zwykle pod mało fortunnymi mianami w rodzaju „wspólnoty bez wspólnoty”). Jej cechy takie, jak negacja substancjalnych, stabilnych i niezmiennych tożsamości, zainteresowanie tym, co marginalne i odrzucone pozwalają na opis w terminach Vattimowskiej słabej ontologii. Wydarzenie bycia-we-wspólnotcie to wydarzenie ledwie zauważalne, migoczące niewyraźnie pod powierzchnią społecznego bytu. Trudności w artykułowaniu tak zarysowanej wspólnotowości potęgowane są tylko, gdy szukać jej przedmiotowych odniesień. Problem ten skłania do sięgnięcia po element słownika Martina Heideggera, różnicę ontyczno-ontologiczną. Zabieg ten pozwala mówić o konkretnych i partykularnych wspólnotach obserwowalnych na poziomie ontycznym, wspólnotowość zaś sytuować na poziomie ontologii. Podział ten przyjmuję w analogii do rozróżnienia polityczność - polityka dokonanego w ramach teorii Chantal Mouffe. Wspólnotowość jako słabo-ontologiczna kategoria to typowe dla późnej dekonstrukcji pojęcie, kolejna, po darze, gościnności, przyjaźni czy sprawiedliwości, quasi-transcendentalna infrastruktura (by użyć nomenklatury Johna Caputo i Rodolphe’a Gasché). Wszystkie „są” warunkami (nie)możliwości poprzedzającymi wybory i konstrukcje rzeczywiste. Nietypowymi „podstawami” w różny sposób wcielanyymi w życiu społecznym.

Wspólnotowość w ujęciu Derridy to „rzeczywistość” oderwana od jedności, umożliwiająca fundowanie swych ontycznych manifestacji poza zasadą tożsamości. Jako taka opiera się wszelkiej immanencji, esencji, odrzuca wszystkie wspólne podstawy i tradycyjne więzi. Jej charakterystyka przebiegać będzie w odniesieniu do podobnych, choć przedsiębranych innymi środkami, prób zdekonstruowania zbiorowości sygnowanych przez Jean-Luca Nancy’ego, Ernesto Laclaua, Antonia Negriego czy Scotta Lasha. Kolejnym zadaniem referatu będzie powiązanie Derridiańskiej wizji zbiorowości z przyjmowaną na gruncie jego filozofii koncepcją kultury.